

خراسان

خراسان ناحیه‌ای در شرق ایران است و در بلب [صلات](#) فقه از آن سخن گفته اند.

فهرست مندرجات

- ۱ - [خراسان در فارسی قدیم](#)
- ۲ - [کاربرد خراسان در فقه](#)
- ۳ - [استحباب تیاسر قبیله برای اهل خراسان](#)
- ۴ - [نشانه‌های تعیین قبیله برای اهل خراسان](#)
- ۵ - [مفتوح عنوه بودن اراضی خراسان](#)
- ۶ - [جنس زکات فطره برای اهل خراسان](#)
- ۷ - [پانویس](#)
- ۸ - [منبع](#)

خراسان در فارسی قدیم

واژه خراسان در فارسی قدیم به معنای مشرق و خاور زمین به کار می‌رفت. این عنوان در اوائل قرون وسطی بر تمامی ایالات اسلامی، واقع در سمت خاور کویر لوت تا کوه‌های هند، اطلاق می‌شد و بدین ترتیب همه بلاد ماوراء النهر را در شمال شرقی- به استثنای سیستان و فُهستان (ولایتی در جنوب خراسان، شامل قائن، گناباد، طیس و ترشیز) در جنوب- در برمی‌گرفت؛ لیکن در طول زمان قلمرو آن دستخوش تغییراتی شد. ایالت خراسان در دوره اعراب (سده‌های نخست قرون وسطی) به چهار بخش، نیشابور؛ مرو، هرات و بلخ تقسیم می‌شد. ^[۱] لغت نامه دهخدا.

کاربرد خراسان در فقه

عنوان یاد شده در بلب [صلات](#) به کار رفته است.

استحباب تیاسر قبیله برای اهل خراسان

برای اهالی خراسان همچون ساکنان [عراق تیاسر](#) در [قبیله مستحب](#) است ^[۲] [مختلف الشیعة ج ۲، ص ۶۴](#).
چنان‌که نشانه‌های ذکر شده برای تعیین [قبیله](#) اهل خراسان همان نشانه‌های [قبیله](#) اهل عراق است.

نشانه‌های تعیین قبیله برای اهل خراسان

این نشانه‌ها عبارت است از قرار دادن [خورشید](#) هنگام [ظهر](#) محاذی ابروی راست و [شفق](#) موجود در مغرب بر دست راست و [فجر](#) (روشنایی صبح، پهن شده در [افق](#)) بر دست چپ و در شب، قرار دادن [ستاره جُذی](#) بر روی شانه راست.

^[۳] [النهاية، ص ۶۳](#).

^[۴] [کتاب السرائر ج ۱، ص ۲۰۸](#).

البته علائم یاد شده تقریبی است و در فصلهای سال و نیز بلاد مختلف انکی تفاوت می‌کند.

[۵] کفایة الاحکام ج ۱، ص ۷۹.

چنان که همسانی **قبله** خراسان و **عراق** نیز تقریبی است.

[۷] **الحدائق الناضرة** ج ۶، ص ۳۷۵.

[۷] **کتاب الصلاة** (شیخ انصاری) ج ۱، ص ۱۸۹.

[۸] **جواهر الکلام** ج ۷، ص ۳۶۶.

مفتوح عنوه بودن اراضی خراسان

اراضی خراسان- بنا بر آنچه به اصحاب نسبت داده شده- از اراضی **مفتوح عنوه** است.

[۹] **جامع المقاصد** ج ۳، ص ۴۰۳.

[۱۰] **غایة المراد** ج ۱، ص ۴۸۸.

جنس زکات فطره برای اهل خراسان

جنس پرداختی به جهت **زکات فطره** بنا بر قول مشهور باید غذای غالب مردم باشد.

[۱۱] **الحدائق الناضرة** ج ۱۲، ص ۲۷۹.

در بعضی روایت برای ساکنان شهرهای مختلف، جهت اخراج **زکات**، به اعتبار غذای غالب آنان در آن عصر جنس خاصی تعیین شده است. از جمله برای اهالی خراسان- جز مرو- **گندم** یا **جو** و برای مردم مرو، **کشمش** تعیین شده است.

اخراج این اجناس بر اهالی خراسان **مستحب** است.

[۱۲] **المبسوط** ج ۱، ص ۲۴۱.

برخی قضا آن را **واجب** دانسته‌اند.

[۱۳] **المهذب** ج ۱، ص ۱۷۴-۱۷۵.

پانویس

۱. لغت نامه دهخدا.

۲. **مختلف الشیعة** ج ۲، ص ۶۴.

۳. **النهاية**، ص ۶۳.

۴. **کتاب السرائر** ج ۱، ص ۲۰۸.

۵. **کفایة الاحکام** ج ۱، ص ۷۹.

۶. **الحدائق الناضرة** ج ۶، ص ۳۷۵.

۷. **کتاب الصلاة** (شیخ انصاری) ج ۱، ص ۱۸۹.

۸. **جواهر الکلام** ج ۷، ص ۳۶۶.

۹. **جامع المقاصد** ج ۳، ص ۴۰۳.

۱۰. **غایة المراد** ج ۱، ص ۴۸۸.

۱۱. **الحدائق الناضرة** ج ۱۲، ص ۲۷۹.

۱۲. **المبسوط** ج ۱، ص ۲۴۱.

۱۳. **المهذب** ج ۱، ص ۱۷۴-۱۷۵.

منبع

فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام ج ۳، ص ۴۴۲

رده‌های این صفحه: [جغرافیای اسلامی](#) | [خراسان](#)